

ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ СУДДІВСЬКОГО РОЗСУДУ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВОСУДДІ

О. ЄВСЄЄВ
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права України
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)*

Як відомо, Основний Закон України закріплює своєрідну монополію конституційного правосуддя щодо офіційного тлумачення конституційних норм, позбавлення неконституційних приписів їхньої юридичної сили, а також щодо конституційного, такого, що має обов'язковий характер, тлумачення нормативних положень. Як наслідок, у національній правовій системі немає інших публічних інститутів, які уповноважені на офіційне тлумачення конституційних норм і виявлення конституційного сенсу законів. Тому цілком зрозумілою виглядає та обставина, що характер суддівського розсуду в конституційному правосудді істотно відрізняється від аналогічного явища в загальних судах. Якщо в останньому випадку їх завдання полягає в тому, щоб обрати один із декількох варіантів поведінки, передбачених нормою матеріального або процесуального права [див: 1, с. 13], то в конституційному судочинстві відбувається сама оцінка цих норм з позицій належного і справедливого. При цьому слід враховувати, що яких би то не було чітких уніфікованих критеріїв здійснення такої оцінки, суворо кажучи, не існує.

Більше того, процесуальна незалежність конституційних суддів та їх незв'язаність статутними нормами поєднуються з вимогою дотримуватися Закону «Про Конституційний Суд України» лише остільки, оскільки діє презумпція його відповідності Конституції, що в принципі не виключає можливості перевірки конституційності та норм цього Закону (як, наприклад, це мало місце в рішенні Конституційного Суду України від 26 червня 2008 р. у справі про повноваження Конституційного Суду України). Все це робить суддівський розсуд у конституційному правосудді без перебільшення необмеженим.

У той же час не варто, напевно, представляти справу так, ніби рішення, що приймаються органом конституційної юрисдикції, є продуктом його абсолютної дискреції у виборі норм та їх інтерпретації. Навпаки, ті підходи, процедури, способи і системи аргументації, що використовуються Конституційним Судом і дозволяють, фігурально висловлюючись, відрізнити право від «неправа», все ж мають особливі характеристики, що обумовлюють винесення не будь-яких, а тільки тих, що відповідають букві і духу Конституції, рішень, які базуються,

у свою чергу, на принципах верховенства права, правової держави і правової визначеності. Повторимося, що визначають такі підходи стандарти, закладені саме в Основному Законі.

Крім того, значно сковує суддівський розсуд у конституційному правосудді заборона розгляду справ за власною ініціативою Суду. Як вказує Т. Морщакова, «заборона відкриття провадження за власною ініціативою Суду направлена на те, щоб виключити його втручання у сферу політики, до якої завжди належить вибір моменту для прийняття того чи іншого рішення» [11, с. 150]. Додамо до наведеного, що зазначена заборона тягне за собою низку процесуально-правових наслідків. До них, зокрема, відносять неможливість зміни предмета подання (звернення) без відповідного волевиявлення заявника, можливість заявника зовсім відкликати його, що неминуче має наслідком припинення провадження у справі, і т. д.

Справедливості заради відзначимо, що і в цьому випадку Конституційний Суд має дещо розширене «поле для маневру». Так, відповідно до ч. 2 ст. 95 Закону «Про Конституційний Суд України» у разі, якщо при тлумаченні закону України (його окремих положень) була встановлена наявність ознак його невідповідності Конституції України, Конституційний Суд у цьому ж провадженні вирішує питання щодо неконституційності цього закону.

Нарешті, в конституційному правосудді сфера суддівського розсуду відчутно обмежена рамками принципів права, визнаними і чинними у демократичному суспільстві, а також загальноправовими уявленнями. Надумку А. Кононова, основні принципи права являють собою «узагальнення природничих вимог, обумовлених природою людських відносин, що проявляються як у нормативній сфері, так і в оцінці чинних законів із позицій належного і справедливого» [9, с. 82]. Цінно, що багато з цих принципів вже знайшли своє формальне закріплення в Основному Законі, набувши тим самим якості інституційного обмежувача суддівського розсуду. «Правозастосувач за допомогою розсуду і з огляду на принципи права, — пише Г. Берченко, — встановлює правовий характер певних відносин, які не врегульовані правовими нормами» [3, с. 325].

Разом з тим існують і такі правові принципи, які не тільки не відображені в Конституції та інших законах, а й взагалі не піддаються однозначній формалізації (наприклад, свобода). Швидше, навіть така формалізація і включення принципу в закон у вигляді конкретної норми обмежили, звузили і позбавили б його змісту [14, с. 26]. Ця обставина дозволила судді Конституційного Суду РФ у відставці А. Кононову у бесіді з автором цих рядків висловити таку, що заслуговує на увагу, думку про те, що досягнути подібного роду правові ідеї можна тільки інтуїтивно. Саме в цьому, на його переконання, полягає основне призначення психологічного феномену інтуїції в роботі конституційного судді.

Переходячи до психологічної характеристики суддівського розсуду в контексті діяльності Конституційного Суду України, підкреслимо, що його дослідження неможливе без виявлення тих чинників, які багато в чому визначають і зумовлюють ключові етапи формування цього розсуду. У той же час саме суддівський розсуд є важливим чинником при ухваленні суддями своїх рішень. Так, згідно із дослідженням, проведеним Інститутом проблем правозастосування при Європейському університеті протягом 2011 р., 14 % суддів заявили, що власний розсуд для них «дуже важливий», ще 56 % відповіли, що в їхній роботі

розсуд «важливий», близько 17 % дійшли висновку, що «не дуже важливий», і тільки 6 % відкинули його значущість [4].

У літературі з прикладної психології зазначається, що суб'єктивний розсуд, що включає як інтелектуальні, так і вольові моменти, являє собою досить складний процес, що містить цілу низку послідовних стадій. Перша стадія — інтроспекція, тобто самоаналіз, на основі якого у суб'єкта відбувається усвідомлення конкретної потреби, що призводить до формування в нього інтересу, який підлягає задоволенню. За наявності відповідної установки суб'єкт на другій стадії приймає рішення про вибір належної мети і засобів її досягнення, перевіривши, таким чином, психічні переживання до правової сфери. На третій стадії розсуду суб'єкт керується вже не внутрішніми (особистісними) спонуканнями, а своєю правосвідомістю. На цій стадії суб'єкт пізнає ті правові засоби, за допомогою яких він може досягти поставленої мети, і, зрештою, обирає суб'єктивне право, в межах якого і буде задовольняти власний інтерес. На четвертій стадії розсуду суб'єкт за допомогою психологічних механізмів вольової регуляції починає виконувати дії щодо здійснення суб'єктивного права [10, с. 102].

Наведена вище психологічна структура розсуду є цілком справедливою і щодо конституційного судочинства з тим лише застереженням, що в Конституційному Суді діє принцип колегіального прийняття рішень. Однак, як правильно підкреслює член Конституційного Суду Білорусі В. Подгруша, це зовсім не означає, що розсуд Суду — це сума розсуду суддів [15, с. 30]. Коректніше говорити про те, що розсуд у конституційному судочинстві є необхідною для кожного із суддів, хто брав участь у розгляді справи, цариною роздумів і пошуку рішення, який здійснюється за наявності декількох легітимних альтернатив. А вже потім, як правило, у процесі наради щодо прийняття підсумкового рішення, відбуваються узгодження, взаємопроникнення і взаємозбагачення тих позицій, які судді принесли із собою до дорадчої кімнати. Отже, щодо конституційного правосуддя доречно вести мову не про суддівський, а про судовий розсуд Конституційного Суду як колективного суб'єкта *sui generis*.

У цьому зв'язку важливе значення має та обставина, що вибір рішення за конкретною справою у всіх випадках являє собою завершальний етап юрисдикційної діяльності Конституційного Суду, якому передують отримання достатньої для прийняття рішення інформації, а також правильне визначення і тлумачення норми Основного Закону, що підлягає застосуванню, як критерію конституційності оспорюваного заявником акта. При цьому треба враховувати, що в конституційному правосудді варіанти рішень не визначені законом, а виробляються самим правозастосувачем, тобто Конституційним Судом.

У психологічному плані важливо, що суддівський розсуд у конституційному правосудді завжди має моральну основу і залишає місце для особистого морального вибору суддів. Як зазначає С. Пашин, «оскільки шлях політичного вибору суддям Конституційного Суду закритий, від їх моральної переваги залежить, яке з тлумачень конституційних норм запанує тут і тепер, чи буде воно виправданням дрейфу в бік юридичного здичавіння або стимулом прогресивного розвитку правової системи» [13, с. 60]. У цьому зв'язку необхідно відзначити, що у низці справ, щодо яких Конституційним Судом були винесені рішення з окремими думками, аргументація, яка містилася в останніх, нерідко здавалася більш переконливою, ніж аргументація всього рішення. Таким чином, розсуд судді може бути виражений і в його окремій думці, але такий «розсуд» вже не є

розсудом Суду. Утім кожен конституційний суддя повинен відстоювати свою точку зору, якщо він впевнений, переконаний у її справедливості.

Взагалі суддівський розсуд у конституційному правосудді, на нашу думку, найбільш виразно виявляється саме при формулюванні мотивувальної частини рішення. Очевидно, що використана Судом аргументація може бути більш розгорнутою, менш розгорнутою, в певному роді такою, що вказує на те, що це питання вже вирішувалося Конституційним Судом у попередніх рішеннях, і т. д. Тут суддівський розсуд, крім іншого, може бути обмежений раніше сформульованими в рішеннях Конституційного Суду правовими позиціями, що зберігають свою обов'язковість і для нього самого. В останньому випадку орган конституційної юрисдикції, як правило, відмовляє у відкритті провадження у справі, посилаючись на ст. 45 Закону про Конституційний Суд, хоча, на жаль, така підстава, як наявність раніше винесеного рішення (висновку) з аналогічного питання, в ній прямо не передбачена [детальніше див.: 2, с. 156].

Утім практика конституційного судочинства останніх років переконливо доводить, що судді знову-таки за своїм розсудом можуть дійти висновку про необхідність прийняття рішення, що відхиляється від раніше висловленої Судом позиції. У науці це отримало назву «динамічного корегування правових позицій». Так, у низці своїх ухвал, зокрема в ухвалі від 7 березня 2002 р., Конституційний Суд відмовився перевіряти конституційність положень Закону України «Про вибори народних депутатів України», оскільки прийняття Судом будь-якого рішення під час виборчої кампанії «може вплинути на виборчий процес, вплинути на результати волевиявлення виборців і тим самим вплинути на результати виборів, що перетворило б Конституційний Суд у суб'єкт політичного процесу». Однак двома роками пізніше, у самий розпал Помаранчевої революції і президентських виборів, Конституційний Суд ухвалив рішення від 24 грудня 2004 р. у справі про особливості застосування Закону України «Про вибори Президента України», згідно з яким низку норм цього Закону було визнано неконституційними.

Взагалі аргументація у процесі прийняття Конституційним Судом рішень як основа для суддівського розсуду — це дуже складний процес. Як правильно писав А. Жалинський, «процес аргументації не є виключно формально-логічним. У ньому використовуються оціночні аргументи, на нього впливає тиск пошуканого рішення, а головне — сама принципова невизначеність права» [5, с. 278]. Із психологічної точки зору він полягає в наведенні доводів і контрдоводів у дискурсі (насамперед в уявному діалозі), спрямованому на формулювання певної правової позиції Суду, що потребує дотримання щонайменше декількох важливих правил.

По-перше, необхідно чітко розрізняти аргументи логічні й емоційні. К. Маркс писав, що «у республіканця інша совість, ніж у рояліста, у іміщого — інша, ніж у незаможного, у мислячого — інша, ніж у того, хто ніколи не мислить» [цит. за: 17, с. 118]. Ніби полемізуючи з ним, відомий російський цивіліст І. Покровський запитував: «чи спроможен суддя, якщо він ніцшеанець, дати простір своїм теоріям про надлюдину і про християнство як про мораль рабів? Чи може він, якщо він соціал-демократ, здійснювати свою програму, а якщо він крайній реакціонер, то відбудовувати порядки феодального або кріпосного права?» [16, с. 102]. Очевидно, що відповідь на всі ці запитання буде однозначно негативною. Тому завдання, що стоїть перед конституційним суддею, полягає в

тому, щоб відкинути, відкласти в бік власні забобони і упередження, і проголосувати за той проект рішення, який найбільшою мірою відповідає стандартам правової держави.

Наприклад, застосування до злочинців смертної кари, яка двічі (у 1999 р. і 2011 р.) ставала предметом розгляду в Конституційному Суді України, може викликати у суддів будь-які емоції, однак над цими емоціями має переважати правова логіка, що не є механічним зліпком із логіки загальнолюдської. А правова логіка свідчить про неефективність і тотальну неконституційність цього виду покарання [див.: 12]. Утім, і емоційних аргументів проти смертної кари достатньо. Згадаймо хоча б моральний імператив В. Гюго щодо цієї варварської міри: весь світ винен — суддя, який засуджує, кат, який виконує, народ, який аплодує...

По-друге, аргументації потребує кожне положення або кожне твердження, яке веде від проблеми до вирішення. Гірко усвідомлювати, але ця вимога не завжди дотримується Конституційним Судом. Щодо цього характерним прикладом є рішення від 11 липня 2012 р. у справі про обрання Голови Верховної Ради України, де сформульовано правову позицію, суть якої полягає в тому, що таємне голосування як спосіб обрання спікера суперечить принципу відкритості в роботі парламенту. Однак більш переконливою видається точка зору судді П. Стецюка, який заявив свою окрему думку. Зокрема, він вважає, що таємне голосування як певний вид прямого волевиявлення народних депутатів може бути використано рівною мірою як на відкритих, так і на закритих пленарних засіданнях парламенту. Логічна помилка Суду в даному випадку полягає в тому, що встановлені законом види та способи голосування не мають прямого відношення до названого принципу, оскільки він забезпечується не відкритим у всіх випадках голосуванням народних обранців (чого не буває в жодній країні світу, включаючи парламенти країн тоталітарного соціалізму), а зовсім іншими заходами, зокрема, доступом преси в сесійний зал, публікацією відповідних матеріалів в «Голосі України» та на веб-сайті Верховної Ради тощо.

І, нарешті, по-третє. Аргументи, використані у рішенні, повинні послідовно спиратися на конституційний текст, попередні правові позиції Суду, панівну в доктрині думку, власні доводи Суду і, що найголовніше, несуперечливо вести до висновку, який буде втілений у резолютивній частині рішення. Так, у рішенні від 25 грудня 2003 р. у справі про «третій термін» Л. Кучми містилися абсолютно правильні посили про «главу держави як гаранта дотримання Конституції України», правило «закон зворотної сили не має» та ін., однак вінчалось все це сумнозвісним висновком, з яким розвинена демократична правосвідомість не в змозі примиритися.

На думку С. Шевчука, суддівський розсуд у конституційному правосудді залежить, як мінімум, від чотирьох факторів: 1) індивідуального, психологічно обумовленого ставлення судді (наприклад, ставлення до ідеї російської мови як другої державної); 2) його політичного і соціального світогляду (соціаліст він або ліберал); 3) духу епохи (тривалий час в Україні, скажімо, принцип верховенства права ототожнювався з верховенством закону, і лише останнім часом ситуація стала поступово змінюватися); 4) професійного досвіду судді, який направляє його поведінку [18, с. 168–169]. Але наведений перелік хотілося б дещо розширити.

Вважаємо, що на суддівський розсуд у конституційному правосудді істотно впливає також прагнення суддів передбачити, кажучи словами Ф. Тютчева, «як слово наше відгукнеться». Мається на увазі, що кожен суддя Конституційного Суду намагається подумки уявити, які наслідки викличе їх рішення на практиці. Так, за спогадами нинішнього голови Конституційного Суду України Ю. Бауліна, якими він поділився на засіданні Харківського юридичного товариства 2 червня 2011 р., при ухваленні рішення від 26 січня 2011 р. у справі про заміну смертної кари довічним позбавленням волі для суддів важливу роль зіграла та обставина, що в разі гіпотетичного заліку раніше засудженим до смертної кари злочинцям 15-річного терміну ув'язнення, на свободу мали б вийти 96 особливо небезпечних рецидивістів, які вже відсиділи в місцях позбавлення волі 15 років (ще 40 людей померли в процесі відбування покарання). Психологічно змиритися з цим судді, звичайно, не могли, у результаті чого Конституційний Суд визнав адекватною заміною страти саме довічним ув'язненням.

У зв'язку з цим уявляється надзвичайно плідним і бажаним для імплементації до національного законодавства України припису, аналогічного тому, який міститься у ч. 2 ст. 74 Федерального конституційного закону «Про Конституційний Суд РФ». Згідно з ним орган конституційної юрисдикції приймає рішення у справі, оцінюючи як буквальный зміст розглянутого акта, так і зміст, що надається йому сформованою правозастосовною практикою.

У низці випадків суддівський розсуд може формувати мінлива соціальна реальність, вірніше, психічне ставлення суддів до цих змін, їх суб'єктивна оцінка. Так, С. Кажлаєв наводить переконливий приклад того, як у 1995 р. Конституційний Суд відмовив у розгляді конституційної скарги громадянину, який оскаржив існуючу на той час заборону щодо приватизації житлових приміщень у комунальних квартирах. Проте вже у 1998 р. Суд виніс постанову, згідно з якою вказану заборону було все ж таки визнано неконституційною. При цьому як мотив для прийняття цього рішення було зазначено таке: «У наш час стан економіки, брак фінансових коштів на соціальні потреби не дають підстав розраховувати на ліквідацію в осяжному майбутньому комунальних квартир як виду житлового фонду соціального користування» [детальніше див: 8, с. 158, 159].

Окрім того, на суддівський розсуд впливає сама методологія оцінки оспорюваної норми, заснована на презумпції конституційності. Суд методологічно спочатку визнає закон конституційним, і тільки в ході застосування системи аргументації може бути виявлено інше. Однак найчастіше судді Конституційного Суду України просто «переносять» готові підходи і конструкції, вироблені першим складом Суду, до мотивувальної частини своїх рішень. І не випадково, оскільки, як не без іронії зауважив А. Іванов, «скопіювати завжди простіше, ніж створити своє» [7, с. 75].

Суттєвим орієнтиром для суддівського розсуду в конституційному правосудді, особливо на стадії ухвалення фінального рішення, виступає текстуально не оформлений у Конституції України «тест на пропорційність», вперше апробований практикою Європейського суду з прав людини (що зайвий раз підтверджує тезу про доцільність взаємозбагачення підходів цих двох юрисдикцій). Суть його зводиться до того, що при перевірці оспорюваних норм Конституційному Суду слід насамперед брати до уваги ту обставину, що будь-

які обмеження прав людини мають бути мотивовані конституційно схвалюваними цілями: захистом засад конституційного ладу, моральністю (що саме по собі вельми спірно), здоров'ям, правами і законними інтересами інших осіб, забезпеченням оборони країни і безпеки держави. Але цього замало. Необхідно також, щоб обмежувальна міра була пропорційною (адекватною) реальній загрозі. Зокрема, пропорційною не може визнаватися міра, яка спотворює саму суть права, веде до відмови від нього або навіть, будучи адекватною для однієї частини адресатів, не враховує положення інших. Також застосування обмежувальних заходів вважається невідповідним, якщо були інші способи досягнення необхідних цілей [див.: 6, с. 311, 312].

Такі, на нашу думку, основні психологічні чинники, що детермінують суддівський розсуд у конституційному правосудді.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Барак А. Судейское усмотрение / А. Барак. — М. : НОРМА, 1999. — 376 с.
2. Баулін Ю. Наявність рішення (висновку) Конституційного Суду України як підстава для відмови у відкритті конституційного провадження у справі / Ю. Баулін // Вісн. Конституц. Суду України. — 2011. — № 4–5. — С. 154–157.
3. Берченко Г. Правозастосувальний розсуд в умовах дії принципу верховенства права / Г. Берченко // Укр. право. — 2006. — № 1. — С. 322–328.
4. Волков В. В. Выступление на Седьмых Сенатских чтениях / В. В. Волков [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ksrf.ru/ru/Info/Reading/Documents/Senat.pdf>.
5. Жалинский А. Э. Введение в специальность «Юриспруденция» : учебник / А. Э. Жалинский. — М. : ТК Велби, Проспект, 2007. — 368 с.
6. Зорькин В. Д. Россия и Конституция в XXI веке. Взгляд с Ильинки / В. Д. Зорькин. — М. : Норма, 2007. — 400 с.
7. Иванов А. А. Основные черты гражданского права зарубежных стран / А. А. Иванов // Гражданское право : учебник : в 3 т. / под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. — Т. 1. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — С. 75–93.
8. Кажлаев С. А. Судебное усмотрение в деятельности Конституционного Суда РФ / С. А. Кажлаев // Журнал рос. права. — 2003. — № 11. — С. 153–160.
9. Кононов А. Л. Об общих принципах права во французской и бельгийской судебной практике по административным делам / А. Л. Кононов // Государство и право. — 2001. — № 3. — С. 82–86.
10. Малиновский А. А. Усмотрение в праве / А. А. Малиновский // Государство и право. — 2006. — № 4. — С. 102–104.
11. Морщакова Т. Г. Запрет рассмотрения дел по собственной инициативе Конституционного Суда / Т. Г. Морщакова // Процес. право : енцикл. сл. / отв. ред. Т. Е. Абова. — М. : Норма, 2003. — С. 150–151.
12. Морщакова Т. Правовая легализация отмены смертной казни в России / Т. Морщакова // Сравнит. конституц. обозрение. — 2010. — № 1. — С. 114–116.
13. Пашин С. А. Состязательный уголовный процесс / С. А. Пашин. — М. : Р. Валент, 2006. — 200 с.
14. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) / С. П. Погребняк. — Х. : Право, 2008. — 240 с.
15. Подгруша В. В. Особенности судебного усмотрения в конституционном судопроизводстве / В. В. Подгруша // Дайджест конституц. правосудия в странах СНГ и Балтии. — 2011. — Вып. 13. — С. 29–35.
16. Покровский И. А. Основные проблемы гражданского права / И. А. Покровский. — М. : Статут, 2009. — 351 с.

17. *Строгович М. С.* Учение о материальной истине в уголовном процессе / М. С. Строгович. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1947. — 276 с.
18. *Шевчук С.* Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні / С. Шевчук. — К.: Реферат, 2007. — 640 с.

Євсєєв О. П. Психологічні фактори суддівського розсуду в конституційному правосудді

Анотація. У статті на основі української та світової практики конституційного судочинства проаналізовано основні суб'єктивні фактори, що впливають на зміст рішень єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні. Відзначено, що в конституційному правосудді сфера суддівського розсуду відчутно обмежена рамками принципів права, визнаними та чинними у демократичному суспільстві, а також загальноправовими уявленнями.

Наголошується на тому, що з погляду психології, процес аргументації в конституційному правосудді полягає у наведенні доводів і контрдоводів у дискурсі (насамперед, в уявному діалозі), спрямованому на формулювання певної правової позиції Конституційного Суду, що потребує дотримання, щонайменше, декількох важливих правил.

Ключові слова: Конституційний Суд України, суддівський розсуд, судова психологія, колегіальне ухвалення судових рішень, суддівський активізм, правова аргументація, динамічне корегування правових позицій.

Евсеев А. П. Психологические факторы судейского усмотрения в конституционном правосудии

Аннотация. В статье на основании украинской и мировой практики конституционного судопроизводства проанализированы основные субъективные факторы, влияющие на содержание решений единственного органа конституционной юрисдикции в Украине. Отмечено, что в конституционном правосудии сфера судейского усмотрения ощутимо ограничена рамками принципов права, признанными и действующими в демократическом обществе, а также общеправовыми представлениями.

Подчеркивается, что с психологической точки зрения процесс аргументации в конституционном правосудии заключается в приведении доводов и контрдоводов в дискурсе (прежде всего воображаемом диалоге), направленном на формулировку определенной правовой позиции Конституционного Суда, что требует соблюдения, по меньшей мере, нескольких важных правил.

Ключевые слова: Конституционный Суд Украины, судейское усмотрение, судебная психология, коллегиальное принятие судебных решений, судейский активизм, правовая аргументация, динамическая корректировка правовых позиций.

Yevsieiev O. Psychological Factors of the Judicial Discretion in Constitutional Justice

Summary. The main subjective factors that make an influence on the content of decisions of the only one body of constitutional jurisdiction in Ukraine are analysed in the article on the basis of Ukrainian and international practice of constitutional justice. It is noted that the scope of judicial discretion in the constitutional justice is significantly limited by the principles of law, recognized and valid in a democratic society, as well as by the general legal concepts.

It is emphasized that from a psychological point of view, the process of reasoning in the constitutional justice is to produce reasons and counterargumentation in the discourse (primarily in imaginary dialogue), focusing on the specific wording of the legal reasoning of the Constitutional Court, which requires compliance with at least some very important rules.

Key words: Constitutional Court of Ukraine, judicial discretion, judicial psychology, collegial decision making, judicial activism, legal reasoning, dynamic adjustment of legal positions.